

Υπόθεση C-152/20

**Σύνοψη της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως κατά το άρθρο 98,
παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου**

Ημερομηνία καταθέσεως:

30 Μαρτίου 2020

Αιτούν δικαστήριο:

Tribunalul Mureș (Ρουμανία)

Ημερομηνία της αποφάσεως του αιτούντος δικαστηρίου:

1 Οκτωβρίου 2019

Ενάγοντες:

DG

EH

Εναγομένη:

SC Gruber Logistics SRL

Αντικείμενο της κύριας δίκης

Αγωγή με την οποία οι ενάγοντες, DG και EH, μισθωτοί, ζητούν από το Tribunalul Mureș (πρωτοδικείο Mureș, Ρουμανία) να υποχρεώσει την εναγομένη, SC Gruber Logistics SRL, εργοδότη, να καταβάλει ορισμένα χρηματικά ποσά.

Αντικείμενο της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως

Ερμηνεία των άρθρων 3 και 8 του κανονισμού (ΕΚ) 593/2008 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Ιουνίου 2008, για το εφαρμοστέο δίκαιο στις συμβατικές ενοχές (Ρώμη I)

Προδικαστικά ερωτήματα

1) Έχει το άρθρο 8 του κανονισμού (ΕΚ) 593/2008 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Ιουνίου 2008, την έννοια ότι η

επιλογή του εφαρμοστέου δικαίου στην ατομική σύμβαση εργασίας αποκλείει την εφαρμογή του δικαίου της χώρας στην οποία ο μισθωτός ασκεί συνήθως τη δραστηριότητά του, ήτοι ότι, εφόσον επιλέχθηκε εφαρμοστέο δίκαιο, αποκλείεται η εφαρμογή του άρθρου 8, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, του κανονισμού;

2) Έχει το άρθρο 8 του κανονισμού (ΕΚ) 593/2008 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Ιουνίου 2008, την έννοια ότι ο εφαρμοστέος κατώτατος μισθός στη χώρα στην οποία ο μισθωτός ασκεί συνήθως τη δραστηριότητά του συνιστά δικαίωμα το οποίο εμπίπτει στις «διατάξεις από τις οποίες δεν μπορεί να γίνει παρέκκλιση με συμφωνία κατά το δίκαιο που θα ήταν εφαρμοστέο [...] ελλείψει επιλογής», κατά την έννοια του άρθρου 8, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, του κανονισμού;

3) Έχει το άρθρο 3 του κανονισμού (ΕΚ) 593/2008 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Ιουνίου 2008, την έννοια ότι αντιβαίνει σε αυτό να θεωρείται ότι η παραπομπή, στην ατομική σύμβαση εργασίας, στις διατάξεις του ρουμανικού Κώδικα Εργασίας ισοδυναμεί με επιλογή του ρουμανικού δικαίου, στο μέτρο που είναι γνωστό ότι, στη Ρουμανία, υφίσταται εκ του νόμου υποχρέωση συμπερίληψης της εν λόγω ρήτρας περί επιλογής στην ατομική σύμβαση εργασίας; Με άλλα λόγια, έχει το άρθρο 3 του κανονισμού (ΕΚ) 593/2008 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Ιουνίου 2008, την έννοια ότι αντιβαίνουν σε αυτό εθνικές διατάξεις και πρακτικές βάσει των οποίων η ρήτρα περί επιλογής του ρουμανικού δικαίου περιλαμβάνεται υποχρεωτικώς στις ατομικές συμβάσεις εργασίας;

Παρατιθέμενες διατάξεις του δικαίου της Ένωσης και νομολογία της Ένωσης

Κανονισμός (ΕΚ) 593/2008 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Ιουνίου 2008, για το εφαρμοστέο δίκαιο στις συμβατικές ενοχές (Ρώμη Ι), άρθρο 3 (Ελευθερία επιλογής) και άρθρο 8 (Ατομικές συμβάσεις εργασίας)

Απόφαση του Δικαστηρίου της 15ης Μαρτίου 2011, Koelzsch (C-29/10, ECLI:EU:C:2011:151)

Παρατιθέμενες εθνικές διατάξεις και κρίσιμη εθνική νομολογία

Legea nr. 53/2003 privind Codul muncii (νόμος 53/2003 περί Κώδικα Εργασίας), άρθρο 111, το οποίο καθορίζει το ωράριο εργασίας, και άρθρο 133, το οποίο καθορίζει την περίοδο ανάπαυσης

Legea nr. 344/2006 privind detașarea salariaților în cadrul prestării de servicii transnaționale (νόμος 344/2006 περί αποσπάσεως εργαζομένων στο πλαίσιο διεθνικής παροχής υπηρεσιών)

Άρθρο 1

«Οι διατάξεις του παρόντος νόμου εφαρμόζονται:

[...]

b) στις εγκατεστημένες στη Ρουμανία επιχειρήσεις οι οποίες, στο πλαίσιο διεθνικής παροχής υπηρεσιών, προβαίνουν σε απόσπαση μισθωτών, με τους οποίους διατηρούν σχέση εργασίας, στο έδαφος κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου ή της Ελβετικής Συνομοσπονδίας, υπό τις προϋποθέσεις που καθορίζονται στο άρθρο 4, παράγραφος 2.»

Άρθρο 4, παράγραφος 2

«Ο παρών νόμος εφαρμόζεται όταν οι επιχειρήσεις που μνημονεύονται στην παράγραφο 1, στοιχείο b, λαμβάνουν οποιοδήποτε από τα ακόλουθα διεθνικά μέτρα:

a) αποσπών μισθωτό, στο έδαφος της Ρουμανίας, για λογαριασμό της επιχείρησης και υπό τη διεύθυνσή της, στο πλαίσιο σύμβασης που συνάπτεται μεταξύ της επιχείρησης αποστολής και του παραλήπτη της παροχής υπηρεσιών που ασκεί τις δραστηριότητές του στο έδαφος κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου ή της Ελβετικής Συνομοσπονδίας, εφόσον υφίσταται σχέση εργασίας, κατά τον χρόνο της απόσπασης, μεταξύ του μισθωτού και της επιχείρησης αποστολής·

b) αποσπών μισθωτό, στο έδαφος της Ρουμανίας, σε εγκατάσταση ή σε επιχείρηση του ομίλου επιχειρήσεων, που βρίσκεται στο έδαφος κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου ή της Ελβετικής Συνομοσπονδίας, εφόσον υφίσταται σχέση εργασίας, κατά τον χρόνο της απόσπασης, μεταξύ του μισθωτού και της επιχείρησης αποστολής·

c) αποσπών μισθωτό, από επιχείρηση προσωρινής απασχόλησης, σε χρήστρια επιχείρηση εγκατεστημένη ή ασκούσα δραστηριότητα στο έδαφος κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου ή της Ελβετικής Συνομοσπονδίας, εφόσον υφίσταται σχέση εργασίας, κατά τον χρόνο της απόσπασης, μεταξύ του μισθωτού και της επιχείρησης προσωρινής απασχόλησης.»

Άρθρο 7¹

«Στο προσωπικό εργοδοτών εγκατεστημένων στο έδαφος της Ρουμανίας που εκτελούν διεθνείς μεταφορές, το οποίο αποστέλλεται για να εργαστεί για περιορισμένο χρονικό διάστημα στο έδαφος κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου ή της Ελβετικής Συνομοσπονδίας, και το οποίο δεν εμπίπτει στις προβλεπόμενες στο άρθρο 4, παράγραφος 2, περιπτώσεις, εφαρμόζονται οι διατάξεις του άρθρου 43 του [νόμου 53/2003 περί Κώδικα Εργασίας], όπως αναδημοσιεύθηκε, κατόπιν τροποποιήσεων και συμπληρώσεων, και αναγνωρίζονται τα δικαιώματα που προβλέπονται στο άρθρο 44, παράγραφος 2, του νόμου αυτού.»

Ordinul ministrului muncii și protecției sociale nr. 64/2003 pentru aprobarea modelului-cadru al contractului individual de muncă (διάταγμα 64/2003 του Υπουργού Εργασίας και Κοινωνικής Πρόνοιας περί εγκρίσεως του υποδείγματος-πλαισίου της ατομικής σύμβασης εργασίας), το οποίο προβλέπει, στο παράρτημα I, στοιχείο N, ότι κάθε ατομική σύμβαση εργασίας που συνάπτεται στη Ρουμανία πρέπει να περιλαμβάνει υποχρεωτικώς την ακόλουθη ρήτρα: «Τις διατάξεις της παρούσας ατομικής σύμβασης εργασίας συμπληρώνουν οι διατάξεις του νόμου 53/2003 περί Κώδικα Εργασίας».

Όσον αφορά τη δικαστική πρακτική, υπενθυμίζεται η απόφαση της 18ης Δεκεμβρίου 2018, την οποία εξέδωσε το Tribunalul Mureș (πρωτοδικείο Mureș) και επικύρωσε το ανώτερο ιεραρχικά δικαστήριο, με την οποία απορρίφθηκε αγωγή με αίτημα να υποχρεωθεί η εταιρία εργοδότης να καταβάλει τη διαφορά μεταξύ του κατώτατου μισθού στην Αυστρία στον τομέα των οδικών μεταφορών, τον οποίο θα εδικαιούτο ο ενάγων κατά τον κανονισμό 593/2008, και του μισθού που όντως καταβλήθηκε σε αυτόν. Το Tribunalul Mureș (πρωτοδικείο Mureș) έκρινε ότι οι συμβαλλόμενοι είχαν επιλέξει το ρουμανικό δίκαιο ως δίκαιο που διέπει την ατομική σύμβαση εργασίας, είχαν συμφωνήσει ότι οι υποχρεώσεις παροχής υπηρεσιών από τον μισθωτό δεν εκτελούνταν σε σταθερό τόπο εργασίας και ότι οι μετακινήσεις είχαν μόνιμο χαρακτήρα, ότι ο μισθωτός είχε λάβει, επιπλέον της αμοιβής, ημερήσια αποζημίωση, και ότι οι συμβαλλόμενοι της ατομικής σύμβασης εργασίας είχαν την πρόθεση να ορίσουν αμοιβή σε ρουμανικά λεί και όχι τον αυστριακό κατώτατο μισθό σε ευρώ. Το Tribunalul Mureș (πρωτοδικείο Mureș) έκρινε επίσης ότι το γεγονός ότι τα εργαλεία της εργασίας (φορτηγά οχήματα) ήταν σταθμευμένα στην έδρα της επιχείρησης στην Αυστρία, το γεγονός ότι ο τόπος στον οποίο επέστρεφε ο ενάγων μετά την εργασία του ήταν στην Αυστρία και το γεγονός ότι η χώρα στην οποία αυτός παρείχε συνήθως την εργασία του κατ' εκτέλεση της σύμβασης ήταν η Αυστρία δεν επαρκούν για να αποκλειστεί η επιλογή του ρουμανικού δικαίου ως δικαίου που διέπει την ατομική σύμβαση εργασίας.

Συνοπτική έκθεση των πραγματικών περιστατικών και της διαδικασίας της κύριας δίκης

- 1 Στο εισαγωγικό δικόγραφο της δίκης επισημαίνεται ότι οι ενάγοντες προσελήφθησαν από την εναγομένη εταιρία ως οδηγοί φορτηγών οχημάτων, οι οποίοι ασκούν τη δραστηριότητά τους στο έδαφος της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Στις ατομικές συμβάσεις εργασίας που συνήψαν με την εναγομένη επισημαίνονταν τα εξής: «Τις διατάξεις της παρούσας ατομικής σύμβασης εργασίας συμπληρώνουν οι διατάξεις του νόμου 53/2003 περί Κώδικα Εργασίας» και «Οι διαφορές που ανακύπτουν σχετικά με τη σύναψη, την εκτέλεση, την τροποποίηση, την αναστολή ή την καταγγελία της παρούσας ατομικής σύμβασης εργασίας εξετάζονται από το αρμόδιο καθ' ύλην και κατά τόπο δικαστήριο, βάσει του νόμου».

- 2 Όσον αφορά τον τόπο εργασίας των εναγόντων, στις συμβάσεις διευκρινίζονται τα εξής: «Η δραστηριότητα ασκείται στο (τμήμα/γραφείο/συνεργείο/κέντρο) του αμαξοστασίου της έδρας της εταιρίας/της εγκατάστασης/άλλου οργανωμένου τόπου εργασίας, στον Δήμο Oradea [Ρουμανία], και, ανάλογα με την εντολή/απόσπαση, στην έδρα ή στην εγκατάσταση των πελατών, των υφιστάμενων και μελλοντικών προμηθευτών, σε κάθε προορισμό εντός της χώρας και στο εξωτερικό στον οποίο θα ζητηθεί επίσης το όχημα που χρησιμοποιείται για την άσκηση των καθηκόντων ή σε οποιονδήποτε άλλο τόπο στον οποίο ο μισθωτός ασκεί δραστηριότητα μεταφοράς».
- 3 Οι ατομικές συμβάσεις εργασίας των εναγόντων συνήφθησαν τόσο στη ρουμανική όσο και στην ιταλική γλώσσα (το ήμισυ της σελίδας στη ρουμανική γλώσσα και το άλλο ήμισυ στην ιταλική γλώσσα).
- 4 Με αγωγή που άσκησαν ενώπιον του Tribunalul Mureș (πρωτοδικείου Mureș) οι ενάγοντες ζητούν, ειδικότερα, να υποχρεωθεί η εναγομένη να τους καταβάλει την αμοιβή την οποία θα εδικαιούνται δυνάμει του κανονισμού (ΕΚ) 593/2008 (Ρώμη Ι), ήτοι τη διαφορά μεταξύ της αμοιβής που όντως έλαβαν και του κατώτατου μισθού που ισχύει στην Ιταλία στον τομέα των οδικών μεταφορών, καθώς και τον δέκατο τρίτο και τον δέκατο τέταρτο μισθό τους οποίους θα εδικαιούνται δυνάμει του κανονισμού (ΕΚ) 593/2008 (Ρώμη Ι), σε συνδυασμό με τα προβλεπόμενα στη συλλογική σύμβαση εργασίας στον κλάδο της εφοδιαστικής, των οδικών μεταφορών και των αποστολών στην Ιταλία, με αναπροσαρμογή των ποσών βάσει του δείκτη πληθωρισμού κατά την ημερομηνία πληρωμής και νομιμοτόκως από τη μηνιαία δήλη ημέρα κάθε τοιουτοτρόπως υπολογισμένου ποσού (για αμφοτέρους τους ενάγοντες), καθώς και, όσον αφορά τον ενάγοντα ΕΗ, τη διαφορά μεταξύ της αμοιβής που όντως έλαβε και του κατώτατου μισθού που ισχύει στη Γερμανία βάσει του ίδιου κανονισμού, για το χρονικό διάστημα κατά το οποίο ήταν αποσπασμένος στο έδαφος της Γερμανίας.
- 5 Η εναγομένη SC Gruber Logistics SRL κατέθεσε υπόμνημα αντικρούσεως στο οποίο επισήμανε ότι οι ενάγοντες ασκούσαν τη δραστηριότητά τους για την εναγομένη εταιρία με φορτηγά οχήματα καταχωρισμένα στη Ρουμανία και βάσει αδειών μεταφορών που είχαν εκδοθεί σύμφωνα με την εφαρμοστέα στη Ρουμανία νομοθεσία, ότι όλες οι οδηγίες δίνονταν από την εταιρία και ότι η εργασία ήταν οργανωμένη στη Ρουμανία.
- 6 Υπό τις συνθήκες αυτές, κατόπιν αιτήματος των εναγόντων, το Tribunalul Mureș (πρωτοδικείο Mureș) αποφάσισε να υποβάλει στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης ερωτήματα σχετικά με την ερμηνεία των άρθρων 3 και 8 του κανονισμού 593/2008.

Κύρια επιχειρήματα των διαδίκων της κύριας δίκης

- 7 Προς στήριξη της αγωγής τους, οι ενάγοντες υποστηρίζουν ότι, καίτοι οι ατομικές συμβάσεις εργασίας καταχωρίστηκαν στη Ρουμανία, η χώρα στην οποία αυτοί παρείχαν συνήθως την εργασία τους κατά την εκτέλεση της σύμβασης είναι η

Ιταλία και, επομένως, δικαιούνται τον κατώτατο μισθό που προβλέπεται στην Ιταλία στον τομέα των οδικών μεταφορών αντί του κατώτατου μισθού που προβλέπεται στη Ρουμανία, ο οποίος τους καταβλήθηκε. Οι ενάγοντες επικαλούνται επίσης την απόφαση του Δικαστηρίου της 15ης Μαρτίου 2011, Koelzsch (C-29/10, ECLI:EU:C:2011:151).

- 8 Συγκεκριμένα, οι ενάγοντες υπογραμμίζουν ότι ο τόπος από τον οποίο ξεκινούσε η εκτέλεση των εργασιών μεταφοράς και από τον οποίο ελάμβαναν οδηγίες ήταν η Ιταλία, τα εργαλεία της εργασίας, εν προκειμένω τα φορτηγά οχήματα, στάθμευαν στο έδαφος της Ιταλίας, και οι τόποι στους οποίους πραγματοποιούνταν κατά κύριο λόγο οι μεταφορές και οι τόποι εκφόρτωσης των εμπορευμάτων ήταν στην Ιταλία, ο δε τόπος στον οποίο οι εργαζόμενοι επέστρεφαν μετά την εργασία τους βρισκόταν στην Ιταλία.
- 9 Η εναγομένη αντιτάχθηκε στην υποβολή αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως στο Δικαστήριο, υποστηρίζοντας ότι δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις που δικαιολογούν την προδικαστική παραπομπή.

Συνοπτική έκθεση του σκεπτικού της αποφάσεως περί παραπομπής

- 10 Με το πρώτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 8, παράγραφος 1, του κανονισμού 593/2008 έχει την έννοια ότι, στην περίπτωση που ο εργαζόμενος παρέχει συνήθως την εργασία που αποτελεί αντικείμενο της σύμβασης εργασίας σε χώρα διαφορετική από εκείνη της οποίας το δίκαιο επιλέχθηκε ρητώς ως εφαρμοστέο από τους συμβαλλομένους, το εθνικό δικαστήριο μπορεί να αποκλείσει, βάσει του δεύτερου εδαφίου της διάταξης αυτής, το δίκαιο που επέλεξαν οι συμβαλλόμενοι όταν, από το σύνολο των περιστάσεων, προκύπτει ότι η εν λόγω σύμβαση συνδέεται στενότερα με άλλη χώρα.
- 11 Με το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί αν ο εφαρμοστέος κατώτατος μισθός στη χώρα στην οποία ο μισθωτός ασκεί συνήθως τη δραστηριότητά του συνιστά δικαίωμα το οποίο εμπίπτει στις «διατάξεις από τις οποίες δεν μπορεί να γίνει παρέκκλιση με συμφωνία κατά το δίκαιο που θα ήταν εφαρμοστέο [...] ελλείψει επιλογής», κατά την έννοια του άρθρου 8, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, του κανονισμού.
- 12 Σε περίπτωση αρνητικής απάντησης στο ερώτημα αυτό, ο μισθωτός θα λάβει, επομένως, τον εθνικό κατώτατο μισθό της χώρας της οποίας το δίκαιο επέλεξαν ρητώς οι συμβαλλόμενοι, καίτοι ο κατώτατος μισθός βάσει του δικαίου της χώρας με την οποία η σύμβαση έχει στενότερο δεσμό είναι υψηλότερος, με αποτέλεσμα ο μισθωτός να υφίσταται ζημία στην περίπτωση αυτή.
- 13 Αντιθέτως, σε περίπτωση καταφατικής απάντησης στο ερώτημα, στη σύμβαση θα τυγχάνουν εφαρμογής δύο διαφορετικές νομοθεσίες, ήτοι το δίκαιο που επιλέχθηκε ρητώς και το δίκαιο που περιέχει τις «διατάξεις από τις οποίες δεν

μπορεί να γίνει παρέκκλιση με συμφωνία κατά το δίκαιο που θα ήταν εφαρμοστέο [...] ελλείψει επιλογής».

- 14 Με το τρίτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί αν, στην περίπτωση που ο εργοδότης χρησιμοποιεί τυποποιημένη ατομική σύμβαση εργασίας, της οποίας η διατύπωση προκαθορίζεται από πράξη της εθνικής νομοθεσίας, και η οποία πρέπει να περιέχει υποχρεωτικώς τη ρήτρα κατά την οποία στη σύμβαση εφαρμόζονται οι διατάξεις του ρουμανικού Κώδικα Εργασίας, τούτο ισοδυναμεί με επιλογή του ρουμανικού δικαίου.
- 15 Εάν το Δικαστήριο κρίνει ότι η ως άνω εθνική νομοθεσία και πρακτική αντιβαίνουν στο άρθρο 3 του κανονισμού 593/2008, το αιτούν δικαστήριο θα μπορεί να εξαλείψει από τη σύμβαση την εν λόγω υποχρεωτική ρήτρα περί επιλογής του εφαρμοστέου δικαίου.